

לבעינה של הערה

שיחות שנמסרו בבית המדרש על ידי ראש הישיבה הרב ברוך וידר שליט"א

כח בסיוון תשפ"א

פרשת "קרח"

שיחה שצצה

"כָּל מַעֲשֵׂינוּ פֶּעֶלֶת לָנוּ"

התבוננות במאורעות השעה

חבר המדינות קיבל את החלטת חלוקת ארץ ישראל היו לכך שתי פנים: מצד אחד החלטה זו נתנה מדינה לעם ישראל בארץ ישראל, אולם מצד שני היה חיסרון נורא מפני שהיא הבטיחה גם מדינה פלסטינאית בשטחי הארץ.

בשיחתו המפורסמת תחת השם 'מזמור י"ט למדינת ישראל'¹, שנאמרה ביום העצמאות תשכ"ז טרום

מלחמת ששת הימים, תיאר הרב צבי יהודה את תחושותיו באותם ימים: **"לפני תשע עשרה שנה, באותו לילה מפורסם, בהגיע ארצה החלטתם החיובית של מושלי אומות העולם לתקומת מדינת ישראל, כשכל העם נהר לחוצות לחוג ברבים את רגשי שמחתו לא יכולתי לצאת ולהצטרף לשמחה. ישבתי בדד ואדום כי נטל עלי. באותן שעות ראשונות לא יכולתי להשלים עם הנעשה, עם אותה בשורה נוראה, כי אכן נתקיים**

ברצוני להשלים את דברינו ביום חמישי בעניין הקמת הממשלה בישראל. לאחר הדברים ניגש אלי מישוהו ושאלני על המשפטים שנאמרו בסוף השיחה ונראה שיש חשיבות לבארם.

ביום חמישי דיברנו על הנהגת הקב"ה את עמו ישראל בתקופה האחרונה. הרב הדרי זצ"ל היה אומר שמאת השנים האחרונות הן מאה השנים

הגדושות ביותר בתולדות עם ישראל. בתקופה בה אנו חיים כל יום שקול כמאה שנים בתקופה אחרת מבחינת קצב המאורעות. כאשר מתבוננים במאורעות ההיסטוריים מבחינים במהלך אלוקי גדול, בו הקב"ה מאיר פנים לעם ישראל ומחזיר שכינתו לציון ואת עם ישראל לארצו, בלתי אפשרי שלא לראות את יד ה' הפועלת צעד אחר צעד בכיוון זה. אכן, קל יותר להבחין בכך כאשר האירועים מתנהלים כסדרם ומתקדמים, אך קשה יותר להצביע על כך כאשר האירועים אינם מתיישבים עם המהלך הכללי וישנן נקודות קשות ומורכבות על ציר ההיסטוריה. ניתן ללמוד מדרכם של גדולי ישראל כיצד יש להתמודד במקרים אלו. כאשר

¹ לנתיבות ישראל, חלק ב, עמודים שנה-שנט (במהדורת בית אל תשס"ג); מובא גם בשיחות הרב צבי יהודה, מועדים, חלק ב, יום העצמאות, שיחה ה, סעיפים 3-4, עמוד 164-165

² על פי איכה, פרק ג, פסוק כח

ולאחריו ולאחר המבוכה: **"מֵאֵת ה' הִיָּתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ"**.

מצד ההיבט הבחירי, אם היה בכוחנו היה עלינו להצביע ולהתנגד לכך. הלוא מתרחשת כעת התבררות קשה ביחס לזהות האמתית של עם ישראל בארצו, כלשון הנביא⁵: **"וְנִצְדַק קִדְשׁ"**. אולם, יחד עם זאת עלינו לזכור שהקב"ה הוא ה'מוֹשֵׁךְ בְּחוּטֵי' של גאולת ישראל. אותן מאה ועשרים שנים עמוסות הולכות וממשיכות. הקב"ה ממשיך להוביל את המאורעות ואת תהליך גאולת ישראל. את תוכניתו, המכונה "הנהגת הייחוד"⁶, אין נברא שיכול לעצור. אם ריבונו של עולם בחר בראש ממשלתה של מדינת ישראל, שהיא ראשית צמיחת גאולתנו, אדם שהוא חובש כיפה אי אפשר להתעלם מכך שהקב"ה מוביל מהלך כלשהו.

חרף התנגדותנו למהלך זה, כפי ששמענו מהרב דרוקמן שליט"א ואמרנו בבירור את דעתנו, עלינו להביט כעת מלמעלה, כביכול, להתבונן על התהליך המתרחש במדינת ישראל ולהצביע על כך שדבר מה מתרחש במדינת ישראל לקראת משיח בן דוד⁷. ודאי שיהיו פרטים שיתקדמו לטובה ואחרים שיזוזו לכיוון פחות טוב, אבל סוף כל סוף אני יודע ש"מֵאֵת ה' הִיָּתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ" - זהו פלא מסתרי ההשגחה, כשני המובנים של המילים "נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ".

"בפלטרין של מלך"

כהמשך לדברים הללו, נזכיר שאף אנו, בני ישיבת "הכתל", זוכים להיות חלק מהמהלך של שיבת ציון ושיבת השכינה למקומה, בכך שאנו זוכים ללמוד תורה נוכח מקום השכינה.

הרמב"ן בפרשת "ויצא"⁸ מביא ביחס ליעקב אבינו את דברי המדרש הקדום "פרקי דרבי אליעזר": **"שכל המתפלל בירושלם כאלו מתפלל לפני כסא הכבוד,**

'וְאֵת אֶרְצֵי חִלְקוֹ'". כאן זעק הרב צבי יהודה את זעקתו הידועה: **"איפה חברון שלנו - האנחנו שכחנו את זה? והיכן שכם שלנו, ויריחו שלנו, איה - הנשכחן? ... באותו מצב, מזועזע בכל גופי, פצוע כולי וחתוך לגזרים - לא יכולתי אז לשמות. כך היה המצב לפני תשע עשרה שנים באותו לילה ובאותן שעות. למחרת בא לביתנו איש ברית קודשנו, הגאון רבי יעקב משה חרל"פ זצ"ל... התייחדנו אז שנינו באותו חדר קטן ומקודש שב'בית הרב'. ולאן יבוא אם לא לשם? מזועזעים ישבנו ודמומים".** זהו דבר נורא! לקחו לנו את הארץ - "ואת ארצי חילקו"! עד שכבר נקבל את ארץ ישראל לאחר אלפיים שנות גלות נקבל רק חצי מהארץ? נורא ואיום!

"לבסוף התאוששנו ואמרנו שנינו כאחד: 'מֵאֵת ה' הִיָּתָה זֹאת הִיא נִפְלְאוֹת בְּעֵינֵינוּ'!" אמנם, הוא לא ידע, או כן ידע ברוח קודשו, שכעבור כשלושה שבועות, בכ"ח באייר החיילים יבכו על יד הכותל, ובחינת ה"ארצי חילקו" תצטמצם, ונחזור לחברון לשכם ולירושלים.

"מֵאֵת ה' הִיָּתָה זֹאת"

אם היה בידי הייתי מתנגד למהלך השגוי בו הוקמה ממשלה בישראל המבוססת על ערבים ועל יהודים המעוניינים למחוק את זהותה היהודית-תורנית של מדינת ישראל במידה כזו או אחרת, וחלקם אף אינם מזדהים עם ערכי המשפחה. הרב יואל שליט"א אמר לי שהם "מוחקים את המאחד", כלומר את הבסיס היהודי סביבו התאגד כל העם.

ברצוני לבאר את דבריי בשבוע שעבר הזקוקים ליתר הסבר. כל המומים שמנינו לעיל נובעים מהצד של רוע הבחירה של אנשים מסוימים שבחרו לא לקיים את הבטחותיהם או לעשות דברים כאלה ואחרים. לא לכך כווננו דבריי. כוונתי הייתה להתמקד בהתבוננות אודות הנהגתו של הקב"ה אותנו. אינני בקי בפרטים ואינני יודע מה עתיד להתרחש. עומדת לקום ממשלה שבראשה יעמוד חובש כיפה סרוגה ויחד עימו יהיו כאלה שלוחמים בתורה. איננו יודעים להיכן יוביל הדבר. אולם, כפי שאמר הרב צבי יהודה בתוך הבכי

⁵ דניאל, פרק ח, פסוק יד

⁶ עיין דעת תבונות, אות קלד: "הנהגה העמוקה המסבבת כלל המציאות כולו אל התיקון השלם, המגלגלת הדברים לשיטל הרע ביטול גמור מן הבריאה, ומה שמצטרף לו מן ההנהגה".

⁷ עיין אורות, אורות התחייה, פרק מד: "מקובלים אנו שמרידה רוחנית תהיה בארץ ישראל ובישראל, בפרק שהתחלת תחית האומה תתעורר לבוא... השאיפה לאידיאלים נשאים וקדושים תחדל וממילא ירד הרוח וישקע, עד אשר יבוא סער ויהפך מהפכה ויראה אז בעליל כי חוסן ישראל הוא בקודש עולמים, באור ה' ובתורתו..."

⁸ פרק כח, פסוק יז

³ יואל, פרק ד, פסוק ב

⁴ תהלים, פרק קיח, פסוק כג

הרי מרכז התורה עבר לירושלים. **"פי בחר ה' בציון אֹהֶל לְמוֹשֶׁה לוֹ"**¹⁰.

כעת לצערנו הם עוזבים משום שעדיין ההתנהלות בחור"ל אינה תואמת ללוחות הזמנים שלנו. אצל אלה שהגיעו אלינו מדרום אמריקה השנה שונה וכן אצל אלה שהגיעו מצפון אמריקה. העולם חי במונחים אחרים. בעזרת ה' חלקם הגדול ישוב אלינו באלול ואף יבואו חדשים נוספים. זה הזמן לומר לכם בחורים יקרים: ישר כוח גדול ועצום! צאתכם לשלום! יהי רצון שיקוימו בכם דבר הגמרא בקידושין¹¹, המספרת שכאשר רבי יוחנן הבין שכוונת רב אסי לצאת מהארץ ברכו: **"נותרצית לצאת? המקום יחזירך לשלום!"**

"בִּוְנָה יְרוּשָׁלַיִם ה'"

מתוך כך נתבונן בעניין נוסף הנוגע אלינו. דיברנו על בניין ירושלים ועל בניין התורה בירושלים. בניין ירושלים אינו בניין פרטי. להבדיל, כאשר מנחמים את האבלים מאחלים להם שינוחמו "בתוך אבלי ציון וירושלים" או "בירושלים תנוחמו", מפני שההתחברות אל הכלל ואל תוכנה של ירושלים זוהי הנחמה האמיתית.

למי שאינו מתמצא במתרחש ברובע היהודי אספר שהרובע מלא, ברוך ה', בבני משפחת זילברמן, שזכיתי ללמוד אצל אביהם, שהיה יהודי משכמו ומעלה. הוא בחר להעתיק את מקום מושבו משכונת 'שערי חסד' אל הרובע היהודי, מפני שהוא הבין שבכך יתקיימו דברי הגר"א¹² שהגאולה תהיה על ידי בניין ירושלים בידי "אנשי אמנה" שיבואו לירושלים ויגורו בה, מפני שזהו המקום הקדוש ביותר. אני אומר לאברכי ורבני ישיבת 'הכותל' שאף אנו בכלל "אנשי אמנה", ולכן עלינו לבוא לגור פה כדי לבנות את ירושלים.

על כל בניין פרטי שאדם בונה בירושלים באפשרותו להתבונן רק כעניין פרטי - כגון: שקנה ארון או מכונת

ששער שמיים הוא פתוח לשמוע תפלתן של ישראל, כלומר: המתפלל בישיבת 'הכותל' כאילו מתפלל לפני כסא הכבוד, וכן הלומד תורה בירושלים שבין החומות בישיבת 'הכותל'. זוהי זכות עצומה - "כאילו לומד לפני כיסא הכבוד"!

הלוא מו"ר הרב נבנצל שליט"א אומר בשם הרב אורבך זצ"ל, שהמובא במסכת כתובות⁹: **"הכל מעלין לירושלים"** כולל אף את העוברים מהעיר החדשה לעיר העתיקה, שהיא המקום הקדוש ביותר בארץ ישראל. כאשר כל אחד מאיתנו בא ללמוד בבית המדרש שלנו, בסדר בוקר, צהרים או ערב, ראוי לו שיחשוב על גודל הזכות שבדבר - הלוא כאשר אנו יושבים לפני כיסא הכבוד ולומדים בבא מציעא, הלכות נידה או 'משנה ברורה' אנו לומדים תורה לפני כיסא הכבוד! זכות גדולה נפלה בחלקו של מי שההשגחה העליונה גלגלה אותו לבחור להגיע לכאן.

"נְדַחֵי יִשְׂרָאֵל יִכְנָס"

מתוך כך ברצוני לומר היום שאנו זוכים להיות שותפים בתהליך שיבת ציון ושיבת השכינה בדבר נוסף. בכל שנה מגיעה לישיבת 'הכותל' במסירות נפש **קבוצה נפלאה של בני ארץ ישראל שנולדו בחור"ל**. לבחורים אלו ישנה מסירות נפש מיוחדת על ימוד תורתה של ארץ ישראל, כפי שסיפר לי הבוקר אחד מהבחורים היקרים הללו שהוא לא ראה את הוריו מזה עשרה וחצי חודשים. ברוך ה', אנו זוכים להיפגש עם עם ישראל לתפוצותיו בירושלים מתוך לימוד תורת ישראל ולימוד תורת ארץ ישראל. מי שמתבונן על כך בעין של קטנות אינו מבין ולא יידע להתבונן על עומקם של דברים. הוא גם לא ידע ללמוד גמרא בעיון והוא לא יידע להתבונן על שום דבר כראוי לו - לא בגמרא, לא בהלכה ואפילו לא לקרוא עיתון, כפי שאמרתי בשם מו"ר הרב יעקב כ"ץ שליט"א. העובדה שבחורים מחו"ל באים ללמוד כאן היא חלק מתהליך שיבת ציון! זהו חלק מגאולתו של עם ישראל! זהו חלק מחזרתה של השכינה לירושלים! אם התבטאנו בעבר ש"וולוז'ין עלתה לירושלים", אזי כאשר היהודים באים ללמוד בירושלים

¹⁰ תהלים, פרק קלב, פסוק יג

¹¹ דף לא, עמוד ב

¹² עיין קול התור, פרק א, אות יז: "אחד האמצעים העיקרים לקיומה של כל עבודתנו היא הקמת אנשי אמנה... בכל השלמות בעיר קדשנו, כי בלעדי זאת אין שום ערך לכל עמלנו ופעלינו, ח"ו".

⁹ כתובות, דף קי, עמוד ב

“בבית אלקים נהלך ברגש”

גם על כך ניתן במבט של קטנות, כהענקת תנאים טובים יותר למגורי התלמידים, במקום ממוזג, מרוהט ברהיטים נאים, צבוע ונעים, וזה נכון. אולם המבט הראוי הוא מבט של גדלות כפי שחינכו אותנו בשיבת 'הכותל'. עלינו לראות בכך כקומה נוספת בחזרתה של השכינה לירושלים. פנימייה של ישיבה היא אכסניה של תורה, זהו בית ה'.

הדבר תובע מאיתנו לדאוג שהמקום אכן ייראה באופן הראוי לבית ה' ולהתנהג בהרגלי התנהגות הראויים לבית ה' - בצניעות, בכבוד הדדי, בדיבור של תורה בין אנשים, בדיבור מכובד בין אנשים; מתוך זהירות בכבודם של שכנינו וחלילה מלהרעיש בשעה מאוחרת. מידי שנה בשיחתו בערב ראש השנה היה הרב הדרי זצ"ל שב ומעורר על הזהירות מלהרעיש לשכנים כאשר הולכים לטבול במקווה לקראת היום הקדוש, לא לאבד את היחס הנכון לשכן מתוך אוירת ההתעלות. אף הרמב"ם מדגיש¹³ שעל בני תורה ולתלמידי חכמים לנהוג בהרגלי התנהגות השונים מאלו של אנשים מן השורה.

ברוך ה', ברוך הוא וברוך שמו, שזכינו לזמן הזה. תודה רבה לפועלים בעניין: לרב קוטלר, להנהלת הישיבה - למוטי ולעוזרים על ידו. זהו מהלך מורכב הדורש עבודה מול חברות הבינוי, הנדסת חשמל, חברות רהיטים ותאורה ורבות נוספות. בעזרת ה' בזכות בניין ירושלים תופיע עוד יותר תורה ולתלמידי ישיבתנו יהיה יותר יישוב הדעת לשקוד על תלמודה.

“על הר הזיתים אשר על פני ירושלים מקדם”

ברצוננו לשלב בכך מהלך גדול נוסף, שאף הוא חלק מבניינה של ירושלים.

חלק מתלמידינו, בראשותו של הרב שלמה, שב מעכו, שם הם למדו בימים האחרונים במטרה להרים את קרנה של תורה ולחזק את המתגוררים במקום. על מנת לאפשר את הוצאתו לפועל של מבצע השיפוץ הגדול, כפי הנראה הישיבה תעבור למשך תקופת

כביסה לביתו שלו - אך אם הוא יתעלה ויתבונן במבט יותר גבוה הוא יתבונן על מעשה זה כתוספת לבניינה וליזוניה של ירושלים, ובו הוא שותף בשיבת השכינה לארץ נאה ולכלים נאים.

ברוך ה' אני זוכה היום להיות איש בשורה עבור ישיבת 'הכותל'. ישיבתנו הייתה הראשונה לחדש את היישוב היהודי-תורני בירושלים שבין החומות, כאשר מורנו ורבנו הרב הדרי זצ"ל הגיע יחד עם חבורת התלמידים מתוך מסירות נפש בח' באב תשכ"ז תקופה קצרה לאחר שחרורה. באותם ימים לא היה שום יהודי ברובע, ורבה הייתה העזובה.

ברוך ה', מאז ועד היום הישיבה הולכת ונבנית כל העת, הן בבניין רוחני של תורה ובתלמידים נפלאים והן בבניינה הגשמי. כאשר מוסיפים ביופיה ובבניינה של ירושלים מוסיפים אף בחזרתה של השכינה לישראל ולירושלים.

בשנים האחרונות זכינו לחדש את בית המדרש; לאחר מכן מכן זכינו להוסיף מערכת מיזוג חדישה לבית המדרש שהחליפה את המערכת הישנה והמסורבלת; זכינו לחדש את הספריה, "אוצר הספרים" בלשון הישיבות; זכינו לחדש את חדר האוכל ואת המטבח; זכינו להתקין מיזוג אוויר בחדרי הפנימייה. כל העת אנו משתדלים להתקדם עוד ועוד גם בפרטים הקטנים, ואפילו החומריים.

כעת, בשעה טובה אנו עומדים בפני שלב נוסף ומשמעותי מאוד, שבעיני רוחי הוא מהלך לעשרים-שלושים השנים הבאות עבור הבאים אחרינו בעזרת ה' לחיים טובים. החלק שנוותר פחות מְטוּפָּח בבניינה של ירושלים בישיבה הוא הפנימייה, שבמהלך השנים שופרה רק במקצת. כעת בשעה טובה ומוצלחת הגיע הזמן בו בעזרת ה' ניכנס למהלך חידוש פני הפנימייה.

אנו מתקדמים למהלך שבעזרת ה' ירחיב דעתם של בני הישיבה ויגרום לנו ללמוד תורה טוב עוד יותר. לא נישאר בחדר מפני שיש בו מזגן וארון יפה, אלא אדרבה איכות הלימוד תעלה כאשר המנוחה בלילה תהיה בחדר נעים וממוזג. דקות מועטות של נחת שוות דקות רבות של עשייה.

¹³ משנה תורה, הלכות דעות, פרק ה, הלכה א: "כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדעותיו והוא מובדל בהם משאר העם, כך צריך שיהיה ניכר במעשיו במאכלו ובמשקלו ובבעילתו ובעשיית צרכיו ובדבורו ובהילוכו ובמלבושו ובכלכלו דבריו ובמשאו ובמתנו, ויהיו כל המעשים האלו נאים ומתוקנים ביותר". עיין שם בכל הפרק; עיין עוד בהלכות יסודי התורה, פרק ה, הלכה יא.

השיפוצים למרומי הר הזיתים. מי יודע, אולי במהלך שהותנו שם יבקע הר הזיתים ואנו נהיה חלק מהגאולה¹⁴? נתכנס שם יחד באווירה טובה, באווירה של קירבה ואחדות, כפי שתמיד מרגישים בישיבת 'הכותל' בשלהי הקיץ כאשר נותרו רק חלק קטן מבני הישיבה בבניין הגדול. אנו נהיה שם בדבוקה אחת ובקירבה ונתחנך לאחריות על עם ישראל ועל הישיבה. אני משוכנע שהחברים היקרים יובילו שם תקופה מדהימה מעין "מחנה הקיץ של ישיבת 'הכותל' ב'בית אורות'". אולם, חללילה לנו שהדבר יתהפך לזמן של אווירת חופש ופריקת מסגרת. הלוא הדבר יהיה במשך "ימי בין המצרים", נביט על הר בית ה' מהר הזיתים ונדע שלימוד התורה שלנו שם, מתוך אחדות רעים, באהבה ובאחוזה, בשירה, בשמחה והתעלות, בעבודת הלב, הנפש, הרוח והנשמה - הוא הוא בניין ירושלים.

"וַיְהִי כָּל מַעֲשֵׂנוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם"

אמנם ניתן להתבונן על כך כירידה לצורך עלייה, כדי שנשוב בעזרת ה' בראש חודש אלול לפנימייה יפיפיה ונעימה, אך הצד השני והעיקרי הוא הוא להתבונן על כך במבט מרומם וגדול.

הדבר תלוי בבחירתנו. הדבר אינו מעמיס רק על התלמידים, גם צוות הר"מים יאלץ לטרוח ולהתאמץ להגיע לשם מידי יום. גם לנו הדבר אינו פשוט. אך בעזרת ה' נעשה נחת לקודשא בריך הוא ותהא זו התחדשות של תורה בתוך הישיבה במקום הקדוש הר הזיתים, שממנו תתחיל גאולתם של ישראל.

כפי שאמרנו לעיל, אף זהו חלק מהמהלך האלוקי הגדול, כפי שמבחין כל מתבונן במבט של גדלות על הכל. **"אֲנִי מֵאֲמִין בְּאַמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ שָׁמוּ הוּא בּוֹרָא וּמְנַהִיג לְכָל הַבְּרוּאִים, וְהוּא לְבָדוּ עֹשֶׂה וְעוֹשֶׂה וְיַעֲשֶׂה לְכָל הַמַּעֲשִׂים"** והוא המשפץ את חדרי הפנימייה בישיבת הכותל, וכל מעשיו מכוונים רק לכיוון אחד - לגאולת ישראל, לגאולת השכינה, לבניין בית המקדש שייבנה במהרה בימינו. בעזרת ה' נעשה את כל המוטל עלינו בגדלות ובשמחה.

¹⁴ עיין זכריה, פרק יד, פסוק ד